

Jaarverslag 2023

Team Natuur

Herenboeren Heemstede

Heemstede, maart 2024

Contact: Martijn Los (martijn.los@xs4all.nl)

Inhoud

1.	Introductie	3
	Team Natuur	3
	Werkwijze	4
2.	Monitoring	6
	Projecten 2023.....	6
	Zoogdieren.....	6
	Vogels	7
	Planten.....	8
	Nachtvinders.....	10
	Dagvlinders en libellen	10
	Overige soortgroepen.....	11
3.	Regeneratie	13
4.	Educatie	14
5.	Bijlagen	15

1. Introductie

Het Team Natuur van Herenboeren Heemstede (HBH) bekommert zich om alles wat leeft op en rond de boerderij. Team Natuur is dus vooral team biodiversiteit. We monitoren, dragen bij aan herstel en delen de kennis met de leden en daarbuiten.

We zijn in 2022 gestart met het team en het opzetten van verschillende activiteiten. In tegenstelling tot andere Herenboerderijen heeft HBH een vliegende start gemaakt. Waar normaal gesproken eerst de community wordt gevormd, vaak al jaren voor de boerderij start, moest dat bij ons in omgekeerde volgorde. We zijn eerst gestart en pas daarna teams gaan vormen, die vervolgens plannen moesten gaan maken. Daardoor lopen we, voor ons eigen gevoel, in het tweede jaar nog steeds enigszins achter de feiten aan. Ook hebben we daardoor voor biodiversiteit de kans gemist te starten met een goede nulmeting. Langzaam maar zeker halen we de achterstand in en komt er meer structuur in de monitoring- herstel- en regeneratie activiteiten.

De activiteiten van team natuur vragen ook veel inzet van de leden. We moeten scherpe keuzes maken in wat we wel en niet doen. Dit ook om concurrentie met de core-business van de boerderij zoveel mogelijk te voorkomen. In dit jaarverslag 2023 presenteren we kort de activiteiten van het team. De focus ligt op de waargenomen soorten en een aantal eenmalige activiteiten.

Team Natuur

In totaal zijn zo'n 25 leden onderdeel van Team Natuur via de app groep. In 2023 zijn ongeveer 10 leden ook daadwerkelijk actief betrokken geweest bij verschillende activiteiten. De werkzaamheden van Team Natuur zijn onderverdeeld in drie subonderdelen:

- o Bovengrondse biodiversiteit (monitoring en herstel),
- o Bodemgezondheid en-biodiversiteit (regeneratie en monitoring),
- o Educatie over biodiversiteit

Team Natuur focust op biodiversiteit. Onderwerpen als duurzaamheid van de bedrijfsvoering (klimaatimpact, inputs/outputs) en monitoring van andere zaken dan biodiversiteit (bedrijfsprocessen, inputs/outputs etc) zijn niet opgenomen in de doelstellingen van het team. Uiteraard raken deze zaken wel aan het onderwerp natuur. Waar nodig adviseren we vanuit het oogpunt van biodiversiteit, maar we zien deze onderwerpen niet als kerntaken van het team.

Leden Team Natuur

Overkoepelend coordinator: Annelies Klink (vanaf 2024 Marian Tankink)

Coördinator Bovengrondse biodiversiteit: Martijn Los

Coördinator Bodembiodiversiteit en regeneratie: Mark Keijzers

Coördinator Educatie: Marcel Oomen

Actieve leden 2023: Nico Wempe (trekker herstel biodiversiteit bijen, hommels, vlinders), Ruud Slierings, Lydia Gooijer (kruiden), Marian Tankink, Annemarie Lodder (trekker flora/jaaragenda)

Werkwijze

Gestructureerde monitoring is een arbeidsintensieve activiteit. We hebben er daarom voor gekozen om systematische monitoring in eerste instantie alleen te richten op broedvogels. In de toekomst hopen we dit langzaam uit te breiden (nachtvlinders, bodemfauna, etc).

De systematische monitoring wordt aangevuld met eenmalige activiteiten gericht op specifieke soortgroepen (bodemdieren, waterdieren, etc). Ten slotte hechten we ook veel waarde aan losse waarnemingen. Hiervoor is een gebied aangemaakt op www.waarneming.nl. Het gebied "Heemstede – Herenboerderij", inclusief alle waarnemingen en andere details zoals foto's, is te vinden via deze link: <https://waarneming.nl/locations/688319>

Op deze pagina worden ook waarnemingen door middel van de app ObsIdentify gekoppeld. Met deze app worden foto's automatisch op naam gebracht (indien voldoende herkenbaar) en ingevoerd op waarneming.nl. Op deze manier kan iedereen op een simpele manier bijdragen aan monitoring. Ook met het team natuur (en eventueel andere geïnteresseerden) maken we op deze manier op gezette tijden een ronde over een deel van het land om alles te inventariseren wat we zien en herkennen. Deze manier van werken is nadrukkelijk geen systematische monitoring en levert alleen anekdotische informatie. Maar het is wel erg leuk en voor iedereen open om mee te doen!

Het werkgebied van Team Natuur HBH op waarneming.nl

Via waarneming.nl / ObsIdentify worden alle waarnemingen binnen de grenzen van HBH automatisch gebundeld. We gebruiken dit portaal dus voor zowel de systematische monitoring als de eenmalige activiteiten en losse waarnemingen. Op basis van de ingevoerde waarnemingen kunnen we overzichten maken van de aanwezige soorten. Dit rapport geeft een eerste globaal overzicht voor 2023. Naarmate we verder komen en meer monitoren, kunnen we hopelijk ook uitgebreidere overzichten produceren met ontwikkelingen in de tijd, meer complete overzichten etc.

De omgeving

HBH bevindt zich in een omgeving met in potentie een grote biodiversiteit door de verschillende landschapstypen. Aan de westzijde grenst het aan Landgoed Hageveld. Dit landgoed van 14 ha heeft een bos dat overwegend uit inheemse loofboomsoorten bestaat. Het bos is gelegen op een strandwal met zandbodem. Deze strandwal, die van zuid naar noord loopt is ongeveer 7000 jaar geleden gevormd. De oudste bomen in het bos van het landgoed Hageveld zijn tussen de honderd en de honderdvijftig jaar oud. Dit oude loofbos biedt plaats aan kenmerkende vogelsoorten zoals diverse spechten, loofzangers (bijvoorbeeld de tjiftjaf), mezen en vinken. In het bos broeden de buizerd in grote nesten en bosuil in natuurlijke boomholten. Ook kent het bos een rijke populatie vleermuizen.

Het land van HBH bestaat uit veengrond met IJ-kleigrond en ligt tussen de strandwal van Hageveld en het Spaarne. Deze grond is vrij nat en kent een hele andere flora en fauna. Bovendien bieden het Spaarne en de vele sloten ruimte voor typische flora en fauna die aan water gebonden zijn.

Aan de noordkant grenst het land aan dat van een gangbaar melkveebedrijf. Het verschil in beheer is al direct duidelijk te zien. Het heldergroene uniforme grasland voor het melkvee versus het veel ruigere en diverse grasland van HBH.

Aan de zuidzijde bevindt zich het park Meermond, een natuurgebied dat tussen 2006 en 2010 door de gemeente Heemstede is aangelegd. Het gebied was tot 1970 de gemeentelijke vuilstortplaats. In 2015 is de gemeente het gebied opnieuw ecologisch gaan ontwikkelen. Het kenmerkt zich door veel jonge aanplant van bomen en struiken en een steeds grotere variëteit van planten.

Al met al een heel gevarieerd landschap. De verschillende gebieden bieden ruimte voor een heel scala aan plant- en diersoorten. Op het land van HBH proberen we daar zo goed mogelijk aan bij te dragen door optimale omstandigheden te creëren, in samenhang met de reguliere bedrijfsvoering.

2. Monitoring

Projecten 2023

In 2023 zijn een aantal monitoringprojecten uitgevoerd die niet op specifieke soortgroepen waren gericht. We hebben eenmalig een bodemonderzoek gedaan. Hiervoor hebben we op verschillende plekken op het land de schep in de grond gestoken. Dit vooral om de bodemgesteldheid te bekijken en daarnaast eventueel aanwezige dieren te registreren. Dit heeft heel wat interessante informatie opgeleverd. Een uitgebreid verslag is opgenomen als bijlage (bijlage 1).

Ook hebben we een eenmalige activiteit “waterdieren” georganiseerd, gericht op kinderen (bijlage 2). Op eerste kerstdag hebben we gekeken naar de insectenpotjes die in de boomgaard zijn opgehangen (bijlage 3). Als afsluiter van 2023 hebben we op een van de laatste dagen van het jaar meegedaan aan de Eindejaars Plantenjacht (bijlage 4). Daarnaast heeft er een tijdje een zogenaamde malaiseval gestaan op het veldje achter de schuur. Hiermee is een groot aantal insecten gevangen. Deze zijn vervolgens door een expert op naam gebracht. Deze waarnemingen zijn allemaal op waarneming.nl ingevoerd.

Monitoring waterdieren

Bodemmonsters nemen

Overleg op de boerderij

Zoogdieren

Zoogdieren zijn een lastige groep om te monitoren. Vaak zijn het schuwe soorten en bovendien slechts in kleine dichtheden aanwezig. We moeten het hier dus vooral hebben van toevalstreffers. Vaste gast, en ook in behoorlijke aantallen is de haas. Niet altijd graag gezien vanwege het feit dat ze aan onze groenten knabbelen, maar ook dat hoort erbij. In de boomgaard werd tijdens het maaien zelfs een nestje jonge hazen aangetroffen. Het bevalt ze dus goed bij ons! Het leukst was een filmpje van een wezel die in de zomer ineens bij de schuur opdook. Het leek een jong dier, wat doet vermoeden dat er ergens een nestje heeft gezeten. Altijd goed in het kader van muizenbestrijding.

In één van de filmpjes van de boeren dook een muisje op, die als dader werd aangewezen van het knagen aan onze zoete aardappels. Dit bleek een dwergmuis te zijn, een leuke soort die je makkelijk over het hoofd ziet. Bijzonder om die aan te treffen op de boerderij. De laatste toevalstreffer was de vos die met enige regelmaat over het land loopt. Deze heeft waarschijnlijk een vaste plek ergens in de directe omgeving en gebruikt de boerderij als snackbar.

Opvallend is dat er geen meldingen zijn van andere muizensoorten dan de genoemde dwergmuis. De schuur loopt er vol mee, met al het voedsel dat daar te vinden is. Alleen heeft nog niemand de moeite genomen dit ‘ongedierte’ op soort te brengen en als waarneming in te voeren. Dat is nog maar weer eens een bewijs van de stelling dat er op de boerderij veel meer biodiversiteit te vinden is dan we in deze rapportage weten te vermelden.

1	Europese haas	<i>Lepus europaeus</i>	3	Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
2	Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	4	Wezel	<i>Mustela nivalis</i>

Vogels

Vogels worden al sinds 2022 systematisch gemonitord. Dit loopt via het Broedvogel Monitoring Protocol (BMP) van SOVON (Stichting Vogelonderzoek Nederland). Ervaren tellers, lopen in het voorjaar (maart-juni) een 8-10 rondes om alle broedvogels te inventariseren (voornamelijk op basis van de zang). Via een model wordt na afloop van het seizoen bepaald hoeveel territoria van elke soort broedvogel het terrein omvat. Overigens omvat deze inventarisatie ook de directe omgeving van de boerderij: bos Hageveld en park Meermond. Hiermee kan de link tussen boerderij en omgeving worden onderzocht. Met name op lange termijn kan dit interessante gegevens opleveren.

In 2023 is over zowel het broedseizoen 2022 als het broedseizoen 2023 door Team Natuur gepubliceerd in de Fitis, het verenigingsblad van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland (bijlage 5 en 6).

Naast deze structurele monitoring worden ook losse waarnemingen van vogels meegenomen in dit overzicht. Dit leidt tot onderstaande lijst met 57 vogelsoorten in 2023. Goed om te realiseren dat dit zowel soorten betreft die het hele jaar op en rond de boerderij bivakkeren (bijvoorbeeld waterhoen, kauw), als soorten die alleen in het broedseizoen aanwezig zijn (bijvoorbeeld kleine karekiet, tureluur), soorten die incidenteel op het land te vinden zijn (bijvoorbeeld lepelaar, houtsnip) en tenslotte soorten die alleen overvliegend zijn gezien (bijvoorbeeld kolgans, roek). De trefkans per soort kan dus behoorlijk verschillen en maar een deel is permanent aanwezig.

Leuk om te zien waren de grote aantallen vinkachtigen (keep, groenling, vink, putter) op de zonnebloemen in het najaar. Dit is een mooi voorbeeld hoe snel vogels kunnen reageren op beschikbare omstandigheden, in dit geval voedsel. We proberen een plan te maken voor het stimuleren van biodiversiteit, waaronder vogels. Zaken als (winter-)voedsel, schuil- en broedgelegenheid nemen we daarin mee.

1	Grote Canadese Gans	<i>Branta canadensis</i>	30	Kauw	<i>Coloeus monedula</i>
2	Grauwe Gans	<i>Anser anser</i>	31	Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
3	Kolgans	<i>Anser albifrons</i>	32	Zwarte Kraai	<i>Corvus corone</i>
4	Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>	33	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>
5	Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiaca</i>	34	Koolmees	<i>Parus major</i>
6	Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>	35	Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>
7	Krakeend	<i>Mareca strepera</i>	36	Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
8	Wilde Eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	37	Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>
9	Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	38	Kleine Karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>
10	Holenduif	<i>Columba oenas</i>	39	Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>
11	Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	40	Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>
12	Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	41	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
13	Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	42	Merel	<i>Turdus merula</i>
14	Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>	43	Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>
15	Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>	44	Koperwiek	<i>Turdus iliacus</i>
16	Houtsnip	<i>Scolopax rusticola</i>	45	Kramsvogel	<i>Turdus pilaris</i>
17	Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>	46	Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>
18	Oeverloper	<i>Actitis hypoleucos</i>	47	Roodborsttapuit	<i>Saxicola rubicola</i>
19	Tureluur	<i>Tringa totanus</i>	48	Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
20	Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	49	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>
21	Lepelaar	<i>Platalea leucorodia</i>	50	Grote Gele Kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
22	Blauwe Reiger	<i>Ardea cinerea</i>	51	Witte Kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>
23	Grote Zilverreiger	<i>Ardea alba</i>	52	Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>
24	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	53	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>
25	Ijsvogel	<i>Alcedo atthis</i>	54	Keep	<i>Fringilla montifringilla</i>

26	Grote Bonte Specht	<i>Dendrocopos major</i>	55	Groenling	<i>Chloris chloris</i>
27	Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	56	Kneu	<i>Linaria cannabina</i>
28	Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	57	Putter	<i>Carduelis carduelis</i>
29	Ekster	<i>Pica pica</i>			

Planten

Systematische monitoring van planten staat hoog op de wensenlijst van Team Natuur. Echter mist op dit moment de juiste expertise om alle soorten op naam te kunnen brengen. We zijn op zoek naar een laagdrempelig protocol, dat met minimale expertise toch bruikbare informatie levert. Monitoring van planten richt zich nu op losse waarnemingen. Hiervoor is een route uitgezet, waarlangs we regelmatig soorten registreren. De focus ligt door deze strategie vooral op bloeiende planten en kruiden; ondergeschoven kindjes zijn de struiken en bomen en grasachtige soorten. Deze zijn minder aantrekkelijk en/of lastiger te inventariseren en daardoor ondervertegenwoordigd in de soortenlijst.

Determinatie op soortniveau is zelfs voor sommige bloeiende planten lastig. Om vervuiling van de lijst te voorkomen, worden in deze rapportage alleen de soorten genoemd die via waarneming.nl op basis van een foto zijn goedgekeurd (door een expert of automatische beeldherkenning). Gezien bovenstaande beperkingen van de monitoring strategie voor planten, is duidelijk dat dit een forse onderschatting is van het werkelijk aanwezige aantal plantensoorten op het terrein van HBH.

De meeste bloeiende planten vinden we in de slootranden en langs de paden. Het zal niemand verbazen dat de lijst vooral soorten betreft die houden van enigszins tot zeer natte omstandigheden en een voedselrijke bodem. Verder gaat het vooral om (zeer) algemene soorten. Verspreid op het terrein treffen we veel soorten (diverse soorten zuring, ganzenvoet, duizendknoop/veenwortel, nachtschade) die we op specifieke locaties fanatiek proberen uit te roeien. In de randen langs Hageveld en op het veldje achter de boerderij zijn veel struiken en bomen aangeplant. Hier hebben we nog geen goed zicht op, maar leuk was de vondst van meerdere hazelaars vol met vruchten. Zoals gezegd zijn de grasachtigen nog grotendeels onontgonnen terrein, niettemin zijn er al ruim 10 verschillende soorten op naam gebracht. Ook zijn er veel soorten gevonden die actief zijn aangeplant in de bloemenranden (phacelia, cichorei) en langs paden (kogellook, krokus) en/of 'ontsnapt' van het land (radijs). Het mooist voor de plantenliefhebber zijn de sloten (vol met zwanenbloemen en hier en daar een grote egelskop) en slootranden (met bijvoorbeeld massaal bloeiende moerasandoorn, grote ratelaar).

1	Melganzenvoet	<i>Chenopodium album</i>	59	Hopklaver	<i>Medicago lupulina</i>
2	Stippelganzenvoet	<i>Chenopodium ficifolium</i>	60	Kattendoorn	<i>Ononis spinosa</i>
3	Kogellook	<i>Allium sphaerocephalon</i>	61	Hazenpootje	<i>Trifolium arvense</i>
4	Gewone engelwortel	<i>Angelica sylvestris</i>	62	Kleine klaver	<i>Trifolium dubium</i>
5	Kleine watereppe	<i>Berula erecta</i>	63	Inkarnaatklaver	<i>Trifolium incarnatum</i>
6	Waterscheerling	<i>Cicuta virosa</i>	64	Rode klaver	<i>Trifolium pratense</i>
7	Gewone berenklauw	<i>Heracleum sphondylium</i>	65	Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>
8	Duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>	66	Slipbl.ooievaarsbek	<i>Geranium dissectum</i>
9	Madeliefje	<i>Bellis perennis</i>	67	Zachte ooievaarsbek	<i>Geranium molle</i>
10	Knikkend tandzaad	<i>Bidens cernua</i>	68	Kikkerbeet	<i>H. morsus-ranae</i>
11	Korenbloem	<i>Centaurea cyanus</i>	69	Gevleugeld hertshooi	<i>Hypericum tetrapterum</i>
12	Wilde cichorei	<i>Cichorium intybus</i>	70	Gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>
13	Akkerdistel	<i>Cirsium arvense</i>	71	Pitrus	<i>Juncus effusus</i>
14	Speerdistel	<i>Cirsium vulgare</i>	72	Zeegroene rus	<i>Juncus inflexus</i>
15	Klein streepzaad	<i>Crepis capillaris</i>	73	Hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>
16	Canadese fijnstraal	<i>Erigeron canadensis</i>	74	Witte dovenetel	<i>Lamium album</i>
17	Koninginnekruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>	75	Paarse dovenetel	<i>Lamium purpureum</i>

18	Harig knopkruid	<i>Galinsoga quadriradiata</i>	76	Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>
19	Gele ganzenbloem	<i>Glebionis segetum</i>	77	Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>
20	Gewoon biggenkruid	<i>Hypochaeris radicata</i>	78	Moerasandoorn	<i>Stachys palustris</i>
21	Jakobskruid	<i>Jacobaea vulgaris</i>	79	Grote kattenstaart	<i>Lythrum salicaria</i>
22	Kompassla	<i>Lactuca serriola</i>	80	Muskuskaasjeskruid	<i>Malva moschata</i>
23	Echte kamille	<i>Matricaria chamomilla</i>	81	Groot kaasjeskruid	<i>Malva sylvestris</i>
24	Schijfkamille	<i>Matricaria discoidea</i>	82	Es	<i>Fraxinus excelsior</i>
25	Heelblaadjes	<i>Pulicaria dysenterica</i>	83	Harig wilgenroosje	<i>Epilobium hirsutum</i>
26	Bezemkruid	<i>Senecio inaequidens</i>	84	V. basterdwederik	<i>Epilobium parviflorum</i>
27	Klein kruiskruid	<i>Senecio vulgaris</i>	85	Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i>
28	Gekroesde melkdistel	<i>Sonchus asper</i>	86	Grote ratelaar	<i>R. angustifolius</i>
29	Paardenbloem	<i>Taraxacum officinale s.l.</i>	87	Smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>
30	Gele morgenster	<i>Tragopogon pratensis</i>	88	Grote weegbree	<i>Plantago major</i>
31	Klein hoefblad	<i>Tussilago farfara</i>	89	Beekpunge	<i>Veronica beccabunga</i>
32	Zwarte els	<i>Alnus glutinosa</i>	90	Rode waterereprijs	<i>Veronica catenata</i>
33	Hazelaar	<i>Corylus avellana</i>	91	Klimopereprijs	<i>Veronica hederifolia</i>
34	Bernagie	<i>Borago officinalis</i>	92	Grote vossenstaart	<i>Alopecurus pratensis</i>
35	Akker vmn	<i>Myosotis arvensis</i>	93	Kropaar	<i>Dactylis glomerata</i>
36	Veelkleurig vmn	<i>Myosotis discolor</i>	94	Liesgras	<i>Glyceria maxima</i>
37	Moeras vmn	<i>Myosotis scorpioides</i>	95	Gestreepte witbol	<i>Holcus lanatus</i>
38	Phacelia	<i>Phacelia tanacetifolia</i>	96	Rietgras	<i>Phalaris arundinacea</i>
39	G. barbarakruid	<i>Barbarea vulgaris</i>	97	Riet	<i>Phragmites australis</i>
40	Raapzaad	<i>Brassica rapa</i>	98	Straatgras	<i>Poa annua</i>
41	Herderstasje	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	99	Boekweit	<i>Fagopyrum esculentum</i>
42	Kleine veldkers	<i>Cardamine hirsuta</i>	100	Heggenduizendknoop	<i>Fallopia dumetorum</i>
43	Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>	101	Veenwortel	<i>Persicaria amphibia</i>
44	Kleine varkenskers	<i>Lepidium didymum</i>	102	Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>
45	Tuinradijs	<i>Raphanus sativus</i>	103	Schapenzuring	<i>Rumex acetosella</i>
46	Gele waterkers	<i>Rorippa amphibia</i>	104	Krulzuring	<i>Rumex crispus</i>
47	Moeraskers	<i>Rorippa palustris</i>	105	Ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>
48	Gewone raket	<i>Sisymbrium officinale</i>	106	Gewoon speenkruid	<i>Ficaria verna</i>
49	Zwanenbloem	<i>Butomus umbellatus</i>	107	Scherpe boterbloem	<i>Ranunculus acris</i>
50	Gewone veldsla	<i>Valerianella locusta</i>	108	Kr. boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>
51	Kluwenhoornbloem	<i>Cerastium glomeratum</i>	109	Blaart. boterbloem	<i>Ranunculus sceleratus</i>
52	Zeepkruid	<i>Saponaria officinalis</i>	110	Wilde reseda	<i>Reseda lutea</i>
53	Vogelmuur	<i>Stellaria media</i>	111	Zilverschoon	<i>Potentilla anserina</i>
54	Haagwinde	<i>Convolvulus sepium</i>	112	Wilde lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i>
55	Canadese kornoelje	<i>Cornus sericea</i>	113	Kleefkruid	<i>Galium aparine</i>
56	Hoge cyperzegge	<i>Carex pseudocyperus</i>	114	Moeraswalstro	<i>Galium palustre</i>
57	Ruwe bies	<i>S. tabernaemontani</i>	115	Gewone esdoorn	<i>Acer pseudoplatanus</i>
58	Heermoes	<i>Equisetum arvense</i>	116	Bitterzoet	<i>Solanum dulcamara</i>
			117	Zwarte nachtschade	<i>Solanum nigrum</i>
1	Krokus spec.	<i>Crocus spec.</i>	118	Grote egelskop	<i>Sparganium erectum</i>
2	Teunisbloem spec.	<i>Oenothera spec.</i>	119	Grote lisdodde	<i>Typha latifolia</i>
3	Struisgras spec.	<i>Agrostis spec.</i>	120	Grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>
4	Braam spec.	<i>Rubus spec.</i>	121	Gewone vlier	<i>Sambucus nigra</i>

Gele lis

Pinksterbloem

Zeepkruid

Nachtvlinders

Naast de vlinders en libellen, zijn nachtvlinders een heel boeiende groep om te monitoren. In 2023 is dat gedaan op basis van toevallige waarnemingen. Aangezien er 's nachts weinig leden op de boerderij lopen, is het geen verrassing dat het aantal waargenomen nachtvlindersoorten beperkt is. In 2023 vonden we er 8, waarvan 2 alleen als rups. De overige soorten zijn dagactief en dus niet verassend dat we juist die soorten vonden. Waar het aantal soorten beperkt is, kunnen de aantallen soms wel indrukwekkend zijn. Zeker de grasmotten vliegen je op sommige momenten om de oren als je door het weiland loopt.

Nachtvlinders zijn vrij eenvoudig te monitoren, omdat ze zich gemakkelijk laten lokken. In je achtertuin kan dat bijvoorbeeld door stroop te smeren, waar nachtvlinders van komen eten. Maar ook licht is onweerstaanbaar. Daarvan wordt gebruik gemaakt door de Vlinderstichting. Zij hebben een monitoring protocol opgesteld met behulp van zogenaamde Led-emmers. Deze worden een nacht lang neergezet, met brandend licht en de volgende ochtend heb je (als het goed is) een emmer vol motten. Aangezien deze in vee gevallen goed te identificeren zijn aan de hand van foto's, is het vastleggen van de gevangen motten met een mobieltje voldoende om een mooi overzicht te krijgen. In 2024 willen we gaan starten met deze manier van monitoren, om te beginnen mikken we op 1 keer per maand. De soortenlijst van 2024 wordt dan hopelijk een stuk langer dan die in deze rapportage.

1	Kleine beer	<i>Phragmatobia fuliginosa</i>	5	Pinksterbloemlangsprietmot	<i>Cauchas rufimitrella</i>
2	Stro-uiltje	<i>Rivula sericealis</i>	6	Stippelmot spec.	<i>Yponomeuta padella</i>
3	Zuringuil	<i>Acronicta rumicis</i>	7	Brandnetelbladroller	<i>Celypha lacunana</i>
4	Gamma-uil	<i>Autographa gamma</i>	8	Blauwooggrasmot	<i>Agriphila straminella</i>

Dagvlinders en libellen

Aantrekkelijke soortgroepen om in de gaten te houden zijn de dagvlinders en libellen. Zeker vlinders zijn met het blote oog, en waar nodig wat hulp van een zoekkaart, goed te herkennen. Ook libellen zijn fraai om te zien en redelijk te onderscheiden, maar door hun actieve vlieggedrag al wat lastiger. Voor beide soortgroepen zijn goede monitoringprotocollen beschikbaar via de Vlinderstichting. Voorlopig kiezen we er vanuit Team Natuur echter voor om ons niet specifiek op deze soortgroepen te richten. De monitoring van vlinders en libellen is vrij intensief en we hebben niet de menskracht om daar vol op in te zetten. Mogelijk dat in de toekomst een enthousiasteling zich meldt om deze taak op te pakken.

Voor nu beperkt de monitoring van vlinders en libellen zich tot incidentele waarnemingen. Op die manier zijn in 2023 toch al 11 soorten dagvlinders en 10 soorten libellen gezien. Vlinders worden vooral aangetrokken door nectarhoudende bloemen. De speciaal daarvoor aangelegde bloemenstroken, maar zeker ook de braamstruwelen aan de westelijke randen van het land, zijn favoriet. Ook de takkenrillen en boomstammen, restanten van de populieren die hier stonden voor de oprichting van HBH, zijn een mooie ruige plek geworden waar veel vlinders te vinden zijn.

Hooibeestje

Vuurlibel

Bruin blauwtje

Voor libellen zijn uiteraard de sloten de plek om te zoeken. Vooral rond de brede sloot, die het land in tweeën deelt en rechtstreeks in verbinding staat met het Spaarne, zijn veel soorten te vinden. Leuk was de vondst van zuidelijke keizerlibel en vuurlibel. Deze zuidelijke soorten zijn pas recent sterk uitgebreid in Nederland waarschijnlijk meeliftend op veranderend klimaat. De vuurlibel breidt zich al sinds de eeuwwisseling sterk uit, de zuidelijke keizerlibel was wat later met een eerste grote piek in 2015. In onze regio is de zuidelijke keizerlibel vooral gebonden aan de duinstreek, wat de waarneming op de boerderij extra leuk maakt!

1	Groot dikkopje	<i>Ochlodes sylvanus</i>	7	Dagpauwoog	<i>Aglais io</i>
2	Klein koolwitje	<i>Pieris rapae</i>	8	Kleine vos	<i>Aglais urticae</i>
3	Klein geaderd witje	<i>Pieris napi</i>	9	Bruin zandoogje	<i>Maniola jurtina</i>
4	Kleine vuurvvlinder	<i>Lycaena phlaeas</i>	10	Bont zandoogje	<i>Pararge aegeria</i>
5	Bruin blauwtje	<i>Aricia agestis</i>	11	Hooibeestje	<i>Coenonympha pamphilus</i>
6	Atalanta	<i>Vanessa atalanta</i>			

1	Houtpantserjuffer	<i>Chalcolestes viridis</i>	6	Grote keizerlibel	<i>Anax imperator</i>
2	Variabele waterjuffer	<i>Coenagrion pulchellum</i>	7	Zuidelijke keizerlibel	<i>Anax parthenope</i>
3	Lantaarntje	<i>Ischnura elegans</i>	8	Vuurlibel	<i>Crocothemis erythraea</i>
4	Vroege glazenmaker	<i>Aeshna isocles</i>	9	Gewone oeverlibel	<i>Orthetrum cancellatum</i>
5	Paardenbijter	<i>Aeshna mixta</i>	10	Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>

Overige soortgroepen

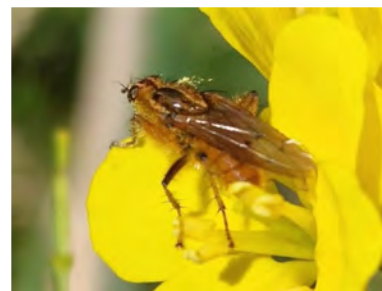
Van de overige insecten zijn geen soortenlijsten opgenomen. Veel soorten zijn niet met zekerheid gedetermineerd. Bovendien zijn het veelal namen die de gemiddelde herenboer weinig zullen zeggen. De meest talrijke groep in de categorie "overig" zijn de vliegen en muggen (40 soorten). Daaronder gezellige soorten als de strontvlieg. Deze leeft van nectar, en legt haar eitjes in een koeienvlaai (waarschijnlijk bij onze buurman dus). Helemaal vrolijk is de lijkenvlieg. Die legt haar eitjes op dode beesten, waaronder mensen. Dit kan zelfs gebruikt worden bij forensisch onderzoek, eet smakelijk! Om het af te maken is er nog een leuke zweefvlieg voor scrabble gezien, de "terrasjeskommazweefvlieg".

Terrasjeskommazweefvlieg

Lijkenvlieg

Strontvlieg

Ook zijn er vier soorten sprinkhanen gezien en een veenmol (een nauwe verwant van krekels). De laatste leeft ondergronds en knaagt aan wortels van gewassen. Om die reden dus geen heel gewenste gast. Het geluid is wel heel opvallend, in de schermer komen mannetjes tevoorschijn uit holletjes in de slootkant. Ze gebruiken de gang als klankkast om een luide trillende zang te laten horen. Aan de hand van dit heel opvallende geluid is de veenmol op de boerderij gevonden in 2023.

Tot slot de aantallen van andere soorten: kevers (23), bijen&wespen (34), wantsen (13), cicaden (2), slakken (2), overige (11).

3. Regeneratie

In 2023 is een begin gemaakt met het verzamelen van gegevens over de bodemgesteldheid op het terrein van de boerderij. We hebben gekeken naar het bodemprofiel, grondwaterstand en bodembioLOGIE.

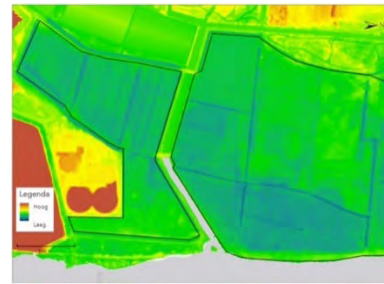
Daarnaast zijn we begonnen met het produceren van entmateriaal voor de bodembioLOGIE via thermofiele compostering. Als eerste stap is een compostkorf gemaakt van materialen van de boerderij. Het streven is deze minimaal 3x op voldoende temperatuur krijgen. Zodra dit lukt gaan we 10 ingrediënten verwerken zodat we alle benodigde groepen van micro-organismen in ons entmateriaal hebben. Op dit moment hebben we 4 korven gemaakt maar is het nog niet gelukt om de temperatuur onder controle te krijgen. We stappen over van schapenmest naar koeienmest uit de mestkelder. Op het moment is het wachten op het bereikbaar maken van de mestkelder.

Bodembemonstering

Proefopstelling compost

Hoogtekaart HBH

Voor een verdere regeneratie van de boerderijgronden is het streven te werken aan de productie van "biocomplete" compost, zoals hierboven beschreven. Een volgende stap is de productie van extract van deze "biocomplete" compost. Daarna gaan we aan de slag met proefopstellingen in de groenteteelt. Met als doel:

- Vastleggen van koolstof;
- Bouwen van bodembioLOGIE;
- Verhogen opbrengst van de oogst;
- Verlagen manuele input: doel is enkel zaaien en oogsten.

4. Educatie

Doel van het sub-team Educatie is om de (kinderen van) leden kennis te laten maken met de vele aspecten van het biologische boerenbedrijf en de vele uitdagingen die zich voordoen. Dit gebeurt niet alleen door de organisatie van filmavonden met discussie na afloop, maar ook door activiteiten gericht op kinderen, zoals het meehelpen maken van insectenhôtels en vleermuiskasten, maken van vetbollen voor de vogels e.d.

In het jaar 2023 zijn in de zomer en het najaar heeft het sub-team twee filmavonden georganiseerd.

De eerste avond is de film 'The Biggest Little Farm' vertoond voor ruim dertig leden. Doel was om de kijkers enig inzicht te geven in wat er zoal komt kijken om van traditionele landbewerking over te gaan op biologische landbouw. Het succes van de boerderij waar de film is opgenomen dient ook als bron van inspiratie, ook al zijn de omstandigheden in Nederland nogal anders dan die in Californië. In het gesprek na afloop kwam naar voren dat wij, als startende biologische boerderij, geen last hebben van de predatoren, weersomstandigheden en natuurlijke omstandigheden zoals dit het geval is in de Californische natuur, maar dat onze uitdagingen niettemin ook omvangrijk zijn. Denk aan het wegpikken van zaad door kauwen en meeuwen, de vogelgriep die niet meer seizoensgebonden is maar het hele jaar door een bedreiging vormt, de kwaliteit van het grasland en de overlast door water.

De tweede avond is de film 'Onder het maaiveld' vertoond voor 27 leden. Deze film belicht met name het leven onder de grond en leidde in de nabespreking tot de bespiegeling dat alles in feite begint bij de aarde en het dus zaak is deze duurzaam te bewerken. Bemoedigend is dat het zeer wel mogelijk is om door andere methoden van land- en tuinbouw en een andere, meer circulaire rol van vee, de grond duurzaam kan blijven produceren.

Voor het jaar 2024 zal opnieuw een keuze worden gemaakt uit documentaires en films die aspecten van land- en tuinbouw belichten. Ook is het de bedoeling dat enkele discussieavonden worden georganiseerd, bij voorkeur in samenwerking met de burens College Hageveld.

Overigens is ook de functie van de wekelijkse Nieuwsbrief als instrument voor educatie van belang. Daarin staan regelmatig korte stukjes over bepaalde ontwikkelingen of bijzonderheden op het gebied van de natuur en wordt verwezen naar onderzoek gedaan door leden, zoals de jaarlijkse broedvogeltelling op het terrein van en om de boerderij. De Nieuwsbrieven van de laatste zes maanden zijn hier terug te lezen:

<https://us14.campaign-archive.com/home/?u=b76f594525c8fa5291eb9d64d&id=fa5ec63fe2>

5. Bijlagen

1. Verslag bodemmonitoring
2. Monitoring waterdieren
3. Insectenpotjes onderzoek
4. Eindejaars Plantenjacht
5. Broedvogels 2022
6. Broedvogels 2023

Bodemonderzoek 10 juni 2023, 8.00 - 10.00 uur

Onderzoek: op 12 verschillende plekken een stuk grond van ca. 30x30x30 cm onderzocht, met de hand en op het oog (geen uitspoeling van grond, geen microscopische analyse).

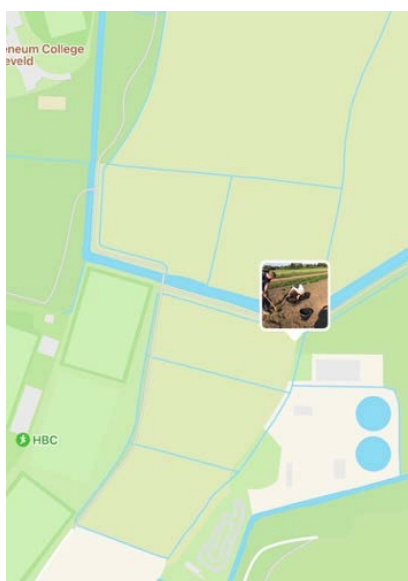
Weer: zonnig, droog, temperatuur oplopend naar ca. 27 graden. (NB er is al een week of drie geen regen gevallen)

Algemeen kenmerk: zeer hoge compactie vrijwel overal, soms is de grond zo hard dat het nauwelijks los te maken is.

Volgend onderzoek: grond uitspoelen en met microscoop analyseren.

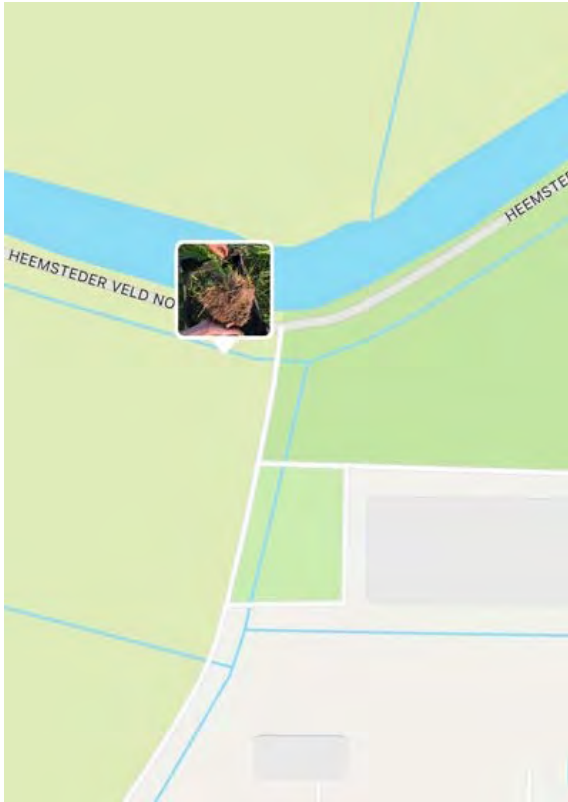
Locatie 1. Tegenover de varkens, voor de schuur

Harde grond, eerder bewerkte grond, geen bodemdierpjes ontdekt.

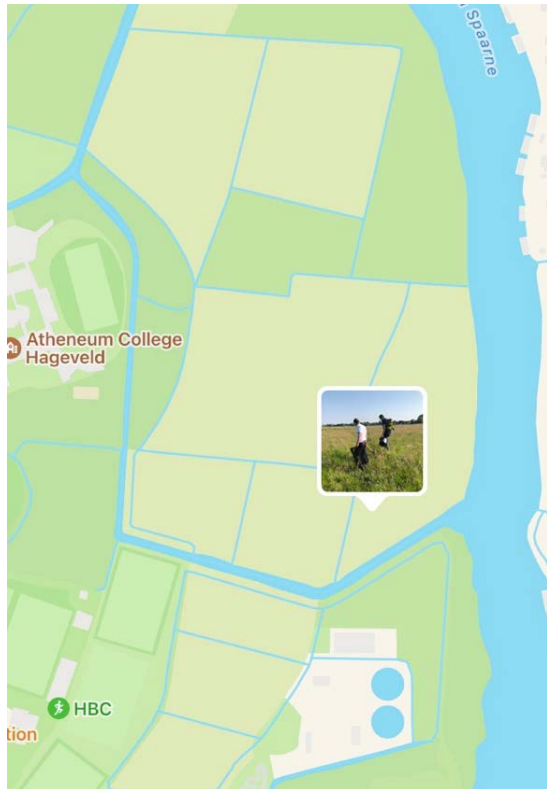
Locatie 2. Waterkant

Harde grond. Gevonden bodemdiertjes: 1 regenworm, 1 oorwurm, 1 ritnaald (= larf van een kniptor).

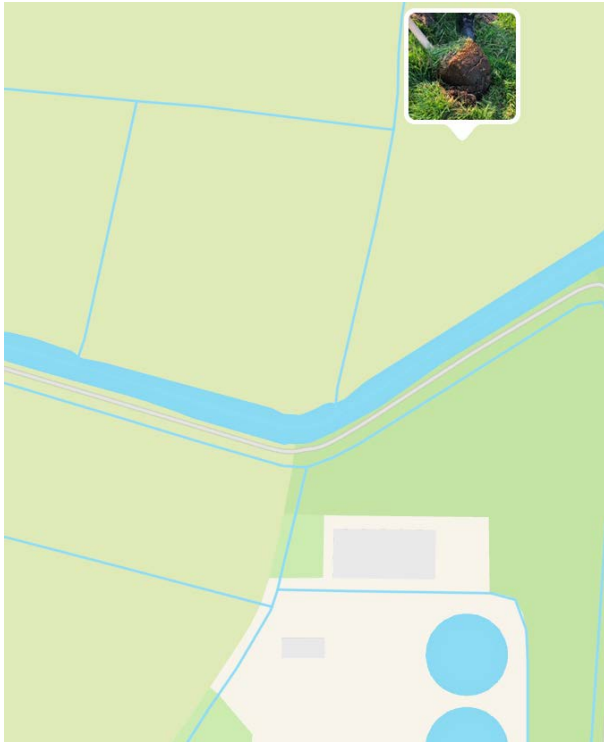
Locatie 3. Richting Spaarne.

Vochtige grond, maar nog steeds zeer compact. Bodemdiertjes: drie kleine wormen in de bovenlaag (ca. 10 cm), wormeneitjes.

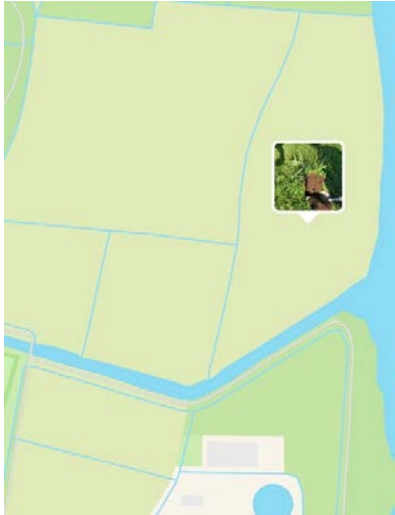
Locatie 4. Bij een groot aantal molshopen.

Vochtige grond, vergelijkbaar aan locatie 3, dikke compacte grond. Bodemdiertjes: vier jonge wormen, iets 'cicade-achtigs' (komt mogelijk niet uit de bodem).

Locatie 5. Rond de wortel van een distel.

Keiharde grond, zelfs de wortel van de distel komt maar 10 cm diep. Bodemdiertjes: 1 loopkever (Amara Sp.), 5 wormen, 1 springstaart, 1 duizendpoot, enkele naaktslakken.

Locatie 6. Verdroogde plek waar lang water heeft gestaan.
Grond lijkt op turfvorming. Geen bodemdiertjes, veel wolfspinnen met eierpakketjes.

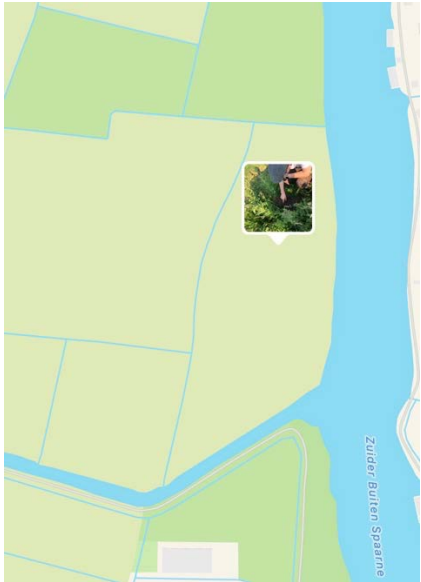

Locatie 7. Groene grondplantjes, mogelijk veenwortel (= een duizendknoopachtige).
Spijkerharde grond, alleen de bovenste 5 cm is wat losser ('dat is hard werken voor de wormen'). Lange horizontaal gegroeide wortel. Geen bodemdiertjes, wel weer een cicade.

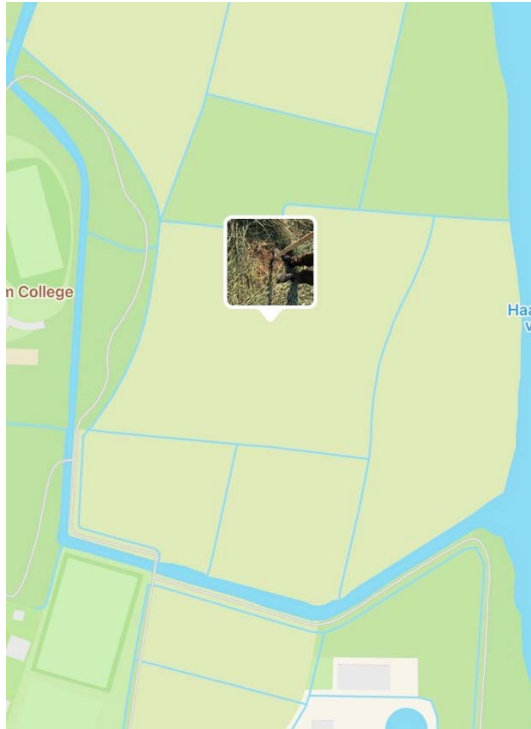
Locatie 8. Hoge planten, brandnetels en distels.

De grond is minder hard, beetje zanderig. De wortels zijn ook groter. Bodemdiertjes: 5 jonge wormen.

Locatie 9. Gemaaid grasland.

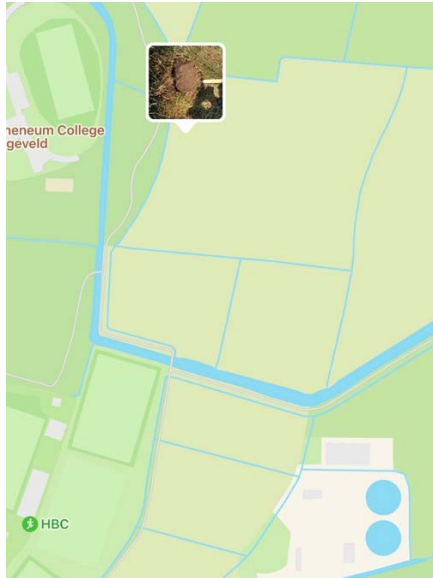
Grond is niet heel hard, er zit duidelijk meer zuurstof in de grond, meer variëteit in planten en wortels ook. Bodemdiertjes: 1 aaskever (*Silpha tristis*), 11 wormen, waarvan 2 met een zadel (= volwassen worm).

Locatie 10. Grasland.

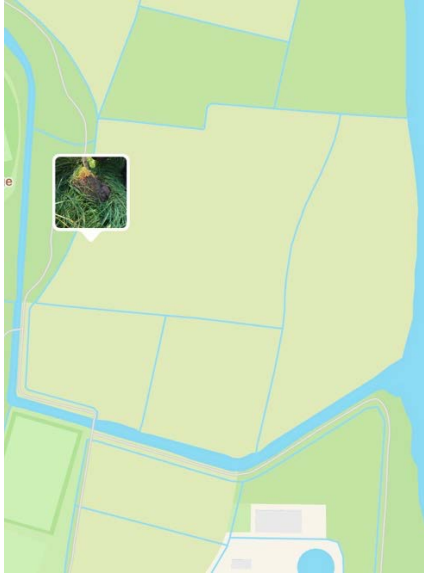
Grond is harder dan locatie 9 (10 ligt ook wat hoger dan 9). Grond heeft hoge compactie.

Bodemdiertjes: 1 kniptor, 2 larven van een kniptor (ritnaald).

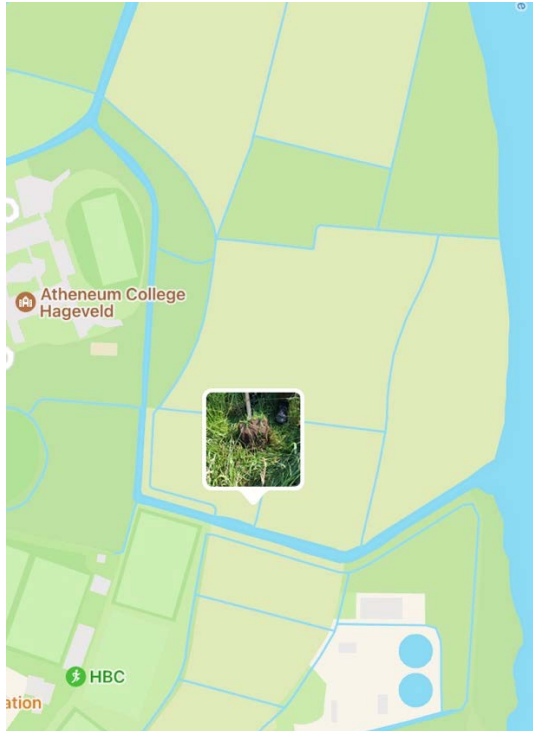

Locatie 11. In de boomgaard.

Goede bodem, minder compactie dan voorgaande locaties. Losse grond, zanderig. Dichte wortelmasa. Bodemdiertjes: 2 jonge wormen, 1 pissebed.

Locatie 12. Dichte begroeiing (tot 1,5 meter hoog), bij de boomgaard.
Goede losse grond, ook minder compactie, zanderig, meer structuur in de bodem, meer
variëteit in planten. Bodemdiertjes: 6 wormen, waarvan 2 grote met zadel.

Bijlage 2

Jonge Boerenclub op zoek naar waterdiertjes

Zaterdag 8 juli 2023 hebben we veel succes gehad met het zoeken naar waterdiertjes. Voor kinderen tussen de 5-12 jaar. Het aantal deelnemers was klein, maar de vangst was daarentegen groot. We hebben deze soorten uit de sloot gevangen en na uitgebreid bestuderen weer teruggezet:

- Zwarte waterroofkevers / zwemtorren
- Jonge watersalamanders
- Bootsmannetjes
- Haften larven
- Roeipootkreeftjes
- Gesegmenteerd wormachtige larve (van een vliegensoort)
- Watervlooien
- Schrijvertjes
- Kikkervisje
- Jonge visjes van zo'n 2 cm

Vooraf mooi om te zien waren de uitwendige, rode kieuwen van de watersalamanders die als een soort kraag bij hun nek zit E

Als de diertjes niet door de kieuwen ademen, zag je mooi dat ze hun achterlijf aan het wateroppervlak houden om zo te kunnen ademen.

We hopen op een grotere opkomst de volgende keer, zodat meer kinderen zich erover kunnen verwonderen, hoe speciaal al die verschillende beestjes kunnen zwemmen, eten, ademen en bewegen.

Insectenpotjes

In de boomgaard van HBH zijn in de zomer van 2023 kleine bloempotjes gevuld met stro ondersteboven in de fruitbomen gehangen opgehangen. Op deze manier wordt geprobeerd insecten aan te trekken, die kunnen helpen als natuurlijke plaagbestrijder in de boomgaard.

In een kort, niet representatief onderzoek is op 25 december 2023 gekeken naar de insectenpotjes die zijn opgehangen in de boomgaard. Er zijn acht willekeurig gekozen potjes bekeken. Vier van steen (waarvan 1 gevallen), en vier van plastic (waarvan 1 gevallen). De stro is uit het potje getrokken om beestjes te bekijken aan de buitenkant van het stro of achterblijvend in het potje. Het stro is niet uitgeplozen, zodat het weer netjes kon worden teruggezet zonder beestjes er helemaal uit te jagen. De aanwezige beestjes zijn niet geteld, er is alleen naar aanwezige soorten gekeken.

Slakkenaaskever

Mospissebed

Rietkruisspin

Conclusies:

1. De potjes doen hun werk, alle acht bekeken potjes bevatten beestjes.
2. Stenen potjes zijn aanmerkelijk populairder (meer soorten, meer individuen) dan plastic potjes. Bij de gevallen potjes is geen verschil tussen plastic en steen (maar hiervan zijn er weinig bekeken).
3. De potjes zijn vooral in trek bij pissebedden (ruwe pissebed en mospissebed) en in mindere mate spinnen (o.a. platte wielwebspin, rietkruisspin en slanke kogelspin).
4. Naast deze soorten zijn losse individuen gevonden van: slakkenaaskever, aziatisch lieveheersbeestje, kortschildkever sp., gewone rookwants, hooiwagen sp. en tweevleugelige sp.
4. Gevallen potjes zijn (logischerwijs) veel natter en bevatten, naast pissebedden, meer bodemdieren als naaktslakken en regenwormen.

Eindejaars Plantenjacht

We hebben in 2023 meegedaan aan 'de Eindejaars Plantenjacht'. Sinds 2013 organiseert Floron dit om meer te weten te komen over de winterbloeiers. We hebben in één uur alle wilde en verwilderde planten die in bloei staan geteld. Het is zoeken en turen want de bloemen zijn meestal heel klein. De drassigheid op veel plekken zal niet positief werken voor de winterbloeiers, toch hebben we 10 soorten gespot: madeliefje, herderstasje, straatgras, kluwenhoornbloem, radijs, klein kruiskruid en de soorten hieronder.

Paarse dovenetel

Vogelmuur

Speenkruid

Dat we speenkruid tegenkwamen was een grote verrassing. Deze voorjaarsbloeier bloeit normaal gesproken tussen maart en mei.

Vogels op een moderne boerderij

Herenboeren Heemstede van start

Het boerenbedrijf staat recent in het middelpunt van de belangstelling. De nadruk ligt daarbij vaak op het conflict tussen landbouw en natuur. Dat het ook anders kan, bewijzen diverse natuurinclusieve initiatieven. Eén daarvan, Herenboeren, is begin 2022 neergestreken in Heemstede. Om aan te tonen dat natuur en landbouw wel degelijk samen kunnen gaan, wordt de biodiversiteit op en rond de boerderij gevolgd. Daarvoor is om te beginnen een BMP-telling gestart om het vogelleven in kaart te brengen.

■ Martijn Los

De Herenboerderij

Het concept Herenboeren draait om een geheel nieuwe manier van landbouw bedrijven. Elke herenboerderij is opgezet als een lokale coöperatie, in handen van zo'n 200-250 betalende certificaathouders (leden). De leden zijn ook de enige afnemers van de boerderij en allen afkomstig uit de directe omgeving. Gezamenlijk bepalen zij de richting van de boerderij. Herenboerderijen zijn gemengde bedrijven, wat wil zeggen dat er zowel veeteelt als akkerbouw en tuinbouw plaatsvindt. De dagelijkse leiding is in handen van boeren met ervaring in biologische landbouw. Op een duurzame wijze lokaal voedsel produceren is natuurlijk het uitgangspunt. Dat betekent ook een natuurgedreven en natuurinclusieve benadering, met oog voor regeneratie van de omgeving. De biodiversiteit op en rond het bedrijf is daarvoor een goede graadmeter.

Binnen Herenboeren Heemstede is de monitoring van biodiversiteit in handen van een werkgroep Natuur, bestaande uit een aantal enthousiaste leden van de coöperatie. Een eerste start is direct gemaakt door het opzetten van een nieuw BMP-telgebied.

Het telgebied

De Herenboerderij Heemstede bevindt zich op een mooie locatie tussen het Spaarne en College Hageveld. Daarnaast grenst de boerderij aan de ene kant aan de waterzuivering en Park Meermond en aan de andere kant aan het land van een gangbaar melkveebedrijf. Het land wordt gepacht van het

PLATTEGROND TELGEBIED HERENBOEREN HEEMSTEDE.

De schuur van Herenboeren Heemstede bevindt zich onder de rode stip, deelgebied Hageveld linksboven (bos), deelgebied Meermond rechtsonder (waterzuivering en parkbos).

Bisdom Haarlem en was voorheen in gebruik door een biologisch melkveebedrijf. Het betreft circa 18 ha. grasland en een grote halfopen potstal. Het deels omzetten van grasland naar akkerbouw/tuinbouw landschap is een grote uitdaging en betekent ook een verandering ten opzichte van de Ausgangssituation. Met het oog op de onontkoombare transitie elders in het agrarisch gebied, is het natuurlijk erg interessant om de gevolgen voor de biodiversiteit te monitoren. En waar beter te beginnen dan met de vogels!

Het telgebied beslaat naast de boerderij ook een smalle strook van het naastgelegen bos van College Hageveld. Ook het terrein van Park Meermond wordt meegenomen in de telling. Hierdoor is een gevarieerd telgebied ontstaan, met veel verschillende leefgebieden voor vogels. De kern is het land van de boerderij. Hierop is deels het oorspronkelijke grasland nog in stand gebleven, voor het houden van rundvee in de toe-

komst. Andere delen zijn omgezet in grond voor akkerbouw en tuinbouw, waarop diverse groenten worden geteeld. Het gedeelte grenzend aan het bos bij College Hageveld is beplant met fruitbomen. Het hele gebied wordt doorsneden door een aantal sloten. Rond de stal is onder andere ruimte voor varkens en in de toekomst ook een kleine kunststof tunnelkas en momenteel veel rommelhoekjes met ruigere begroeiing.

Het stuk bos bij Hageveld dat wordt meegeteld bestaat voornamelijk uit loofbomen. Het betreft een smalle strook die nu grenst aan de boomgaard en aan de andere kant stopt op het terrein van College Hageveld. De strook is in de lengte doorsneden door een wandelpad en fietspad, waardoor de ruimte voor vogels relatief beperkt is.

Het derde deel van het telgebied betreft het Park Meermond. Dit is een recreatiegebied, met natuurfunctie. Het is ingericht als speelbos, met veel ruimte

DRONEFOTO Herenboeren Heemstede met zicht op de schuur, de akkers en een stuk van het (nog onbewerkte) grasland, op de achtergrond het Spaarne. Foto: Mark van Stokkum, TradeMark fotografie

voor spelende kinderen, maar biedt zeker ook broedgelegenheid voor (bos)vogels. Een heel interessant gebiedje is te vinden langs het pad dat langs het Spaarne van de boerderij naar Park Meermond loopt. Hier ligt een moerasachtige zone, die alleen al vanwege de prachtig bloeiende planten (rietorchissen, grote ratelaar en stijve ogenstroost) in het voorjaar de moeite waard is. Deze zone is natuurlijk ook weer voor een heel ander type vogels interessant.

Al met al een heel gevarieerd landschap dus. In de verschillende gebieden is ruimte voor een heel scala aan broedvogels.

Werkwijze

De tellingen zijn in 2022 uitgevoerd onder leiding van Anna Zandvliet en Marcel Oomen, leden van de Vogelwerkgroep. Met hulp van diverse enthousiaste leden van de boerderij hebben zij dit jaar de telling geïnitieerd. De tellingen zijn uitgevoerd als onderdeel van het Broedvogel Monitoring Project van Sovon Nederland. Op deze manier is van maart tot juli zeven keer geteld. Zes tellingen vonden plaats rond zonsopkomst en éénmaal is een inventarisatieronde in de avond gemaakt. Verschillende enthousiaste Heemstedse herenboeren, waaronder 'ondergetekende', hebben geholpen met de tellingen.

Resultaten

De resultaten worden hier samengevat voor de drie verschillende deelgebieden (Boerderij, Meermond en Hageveld). Daarnaast wordt kort stil gestaan bij soorten die regelmatig op het land van de boerderij te vinden zijn, maar daar niet broeden. Een totaaloverzicht is te vinden in tabel 1. In totaal zijn 134 territoria van 42 vogelsoorten vastgesteld. De meeste soorten zijn beperkt tot één

deelgebied, maar een aantal is te vinden in twee verschillende deelgebieden. Van slechts één soort, de Zwarte Kraai, zijn territoria vastgesteld in alle drie deelgebieden. Het grootste deel van de broedvogels is te vinden in Meermond (31 soorten). Op het land van de boerderij en in de directe omgeving van de schuur zijn 15 soorten gevonden. In Hageveld is het aantal beperkt tot één territorium van acht verschillende soorten. Dit heeft vooral te maken met het beperkte oppervlak van het stuk bos dat is meegenomen in de telling. In het gehele bos rondom Hageveld zijn zeker veel meer broedvogels te vinden.

Boerderij

De broedvogels van de boerderij zijn te verdelen in twee groepen: om te beginnen de vogels die broeden in het weiland en de sloten en als tweede de vogels in de directe omgeving van de schuur en omliggende bosschages. Tot de eerste groep behoren vooral de ganzen en eenden: Soepgans, Grote Canadese Gans, Nijlgans en Wilde Eend. Daarnaast broeden Meerkoet en Waterhoen in de sloten op en rondom het land. Een laatste fraaie gast is het mannetje Fazant, dat zich regelmatig liet zien op de nieuw gevormde akkers (voorheen grasland).

Het aantal weidevogels op het land is momenteel beperkt. Er is in 2022 slechts één territorium van Kievit vastgesteld. Er zou potentie kunnen zijn voor meer en andere broedende weidevogels, zoals bijvoorbeeld de Tureluur. Het is interessant om te volgen of deze zich ook gaan vestigen als gevolg van het veranderende beheer, of dat ook het relatief extensieve gebruik van een Herenboerderij zal afschrikken. Ook het aangrenzende bos Hageveld (inclusief Buizerd) kan een beperkende factor voor weidevogels zijn.

Tabel 1. Resultaten BMP Herenboeren Heemstede 2022

Soort	Aantal territoria 2022			
	Totaal	Boerderij	Hageveld	Meermond
Gauwe Gans	1	0	0	1
Soepgans	4	4	0	0
Grote Canadese Gans	2	2	0	0
Nijlgans	1	1	0	0
Krakeend	1	0	0	1
Wilde Eend	6	5	0	1
Buizerd	1	0	1	0
Fazant	1	1	0	0
Waterral	2	0	0	2
Waterhoen	1	1	0	0
Meerkoet	4	4	0	0
Kievit	1	1	0	0
Kokmeeuw	1	0	0	1
Zilvermeeuw	1	0	0	1
Houtduif	6	0	1	5
Halsbandparkiet	1	0	0	1
Koekoek	1	0	0	1
Groene Specht	1	0	1	0
Grote Bonte Specht	4	0	1	3
Witte Kwikstaart	1	1	0	0
Winterkoning	10	0	0	10
Heggenmus	3	0	0	3
Roodborst	3	0	0	3
Nachtegaal	3	0	0	3
Merel	10	3	0	7
Zanglijster	2	0	0	2
Kleine Karekiet	7	0	0	7
Grasmus	1	0	0	1
Tuinfluit	1	0	0	1
Zwartkop	7	1	0	6
Tijftjaf	9	1	0	8
Fitis	3	0	0	3
Goudhaan	1	0	1	0
Staartmees	2	0	0	2
Pimpelmees	9	1	0	8
Koolmees	5	0	1	4
Boomkruiper	1	0	0	1
Ekster	4	1	0	3
Kauw	1	0	0	1
Zwarte Kraai	3	1	1	1
Vink	4	0	1	3
Groenling	4	0	0	4
42 soorten	134 territoria	28 territoria	8 territoria	98 territoria

Al met al zijn de genoemde veranderingen in landgebruik een belangrijke reden om vanaf het begin van de activiteiten van de Herenboerderij de biodiversiteit te monitoren. Op deze manier kunnen we in kaart brengen of een andere manier van boeren ook daadwerkelijk positieve gevolgen heeft voor

het wilde planten- en dierenleven en hoe de boerderij aansluit bij het landschap in de directe omgeving.

Rond de schuur van de boerderij zijn een aantal rommelhoekjes en groepen struiken te vinden waar een aantal soorten zich prima thuis voelt. De Witte

Kwikstaart bijvoorbeeld is alleen op deze plek in het telgebied gevonden. Daarnaast zijn ook Merel, Zwartkop, Pimpelmees en Ekster in de directe omgeving van de schuur te vinden. Van deze vier soorten vinden we veel meer territoria in Meermond, maar voor een nestje hier of daar biedt blijkbaar ook de directe omgeving van de boerenschuur voldoende gelegenheid. Het zou kunnen dat dit minder wordt naarmate het terrein actiever in gebruik genomen wordt voor de boerenactiviteiten, zoals bijvoorbeeld de geplande tunnelkas.

En dan is er ten slotte nog de Zwarte Kraai, de generalist van het telgebied, die als enige soort in alle drie de deelgebieden is aangetroffen. Met de kraai-achtigen hebben we als boeren een zekere haat-liefde verhouding. Maar voorlopig voelen ook zij zich prima op hun plek rond de boerderij. We zullen

zien hoe lang de kleurrijke verschrikkers in het veld ze op afstand weten te houden. Zeker als de begin 2022 geplante fruitbomen vrucht gaan dragen, zal de relatie tussen vogels en boeren op de proef gesteld worden. Maar op het moderne boerenbedrijf zijn we hierop voorbereid en stellen we alles in het werk om in harmonie met de natuur te werken.

Hageveld

Zoals eerder vermeld, is de strook bos van Hageveld die wordt meegenomen in de telling vrij smal. Bovendien liggen er ook een fietspad en wandelpad parallel aan elkaar in de lengterichting doorheen. De ruimte voor vogels in deze strook is dus relatief beperkt. Niettemin is ook hier een aantal broedvogelterritoria vastgesteld. De meest in het oog springende is de Groene Specht die hier regelmatig roepend te horen is. Ook de

De **ZWARTE KRAAI** is de enige soort die in alle drie de deelgebieden is gevonden.

Foto: René van Rossum

Goudhaan is alleen in Hageveld gevonden, met een aantal vogels die regelmatig voornamelijk te horen zijn in één van de weinige naaldbomen die in dit stuk bos te vinden zijn. Een andere karakteristieke gast is de Buizerd, die aan de rand van het bos een territorium heeft gevestigd. Deze vogel is ook regelmatig patrouillerend boven het weiland te zien, op zoek naar voedsel.

Verder beperkt de broedvogelstand zich in dit deel van het gebied tot de soorten die je in een dergelijk klein stuk bos kunt verwachten zoals Koolmees, Vink, Grote Bonte Specht en Houtduif. Ten slotte is ook de Zwarte Kraai als generalist hier te vinden. Het tellen van deze strook bos is voornamelijk interessant om te zien hoe de overgang van bos naar weiland zich ontwikkelt naarmate het gebruik van de boerderij verandert. De fruitboomgaard is bijvoorbeeld tegen het bos aangeplant wat voor een mooie aansluiting zou kunnen zorgen.

Meermond

Het park Meermond is de plek waar de meeste broedvogels van het telgebied te vinden zijn. Door het gevarieerde karakter van het terrein zijn er veel verschillende broedvogels te vinden, waaronder een aantal minder algemene soorten. Dit gebied is onder te verdelen in een moerasachtige strook tussen de schuur van de boerderij en het Spaarne en het park van het speelbos Meermond. Daarnaast valt ook de waterzuivering in het telgebied, maar dit terrein is niet toegankelijk en alleen van een afstand te inventariseren. Een deel van Meermond aan de zijde van de waterzuivering is in het voorjaar van 2022 afgegraven vanwege woekerende Japanse duizendknoop. Een flinke strook land is nu kaal, waarbij het interessant is om te volgen hoe dit zich zal ontwikkelen. Al met al heeft Meermond binnen

het telgebied de minste binding met de boerderij. De enige overgangszone is de rietkraag tussen het moeras en de schuur. Het deelgebied Meermond is dus een grotendeels opzichzelfstaand deel van het telgebied.

Een fraaie ontdekking in Meermond was een paartje Waterral. Deze fraaie soort was regelmatig te horen, en af en toe te zien, in de moerasachtige strook. Verder vallen in dit deel van het gebied vooral de Kleine Karekieten op, die in behoorlijke aantallen zingend in het riet te vinden waren. Ook Bosrietzanger werd hier gehoord, maar niet met voldoende zekerheid voor een territorium. Verder is in dit deel van het gebied een aantal eenden (Wilde Eend, Krakeend) en het enige territorium van Grauwe Gans te vinden. Opvallend is ook het territorium van Grasmus, dat zich aan het begin van de moerasstrook bevindt waar ook nog wat drogere stukken terrein te vinden zijn met ruiger struikgewas.

Kokmeeuw en Zilvermeeuw hebben een territorium toebedeeld gekregen bij de waterzuivering. De vraag is in hoeverre zij hier daadwerkelijk een territorium vestigden, of slechts de bassins gebruikten om te foerageren. Vanwege de ontoegankelijkheid van dit deel van het gebied valt daar verder weinig over te zeggen.

In het speelbos Meermond zijn de meest in het oog springende territoria die van de Koekoek en drie Nachtegalen. Beide soorten zijn veelvuldig zingend te horen. Ook vermeldenswaardig zijn de drie territoria van Grote Bonte Specht. Deze broedvogel is zeer opvallend aanwezig in het park. Later in het broedseizoen zijn meerdere jongen gezien in een aantal dode bomen, die ook rijkelijk voorzien zijn van door de spechten uit-

gehakte hollen. Verder zijn in dit deel van het gebied vooral veel zangvogels te vinden. Deels zijn dit soorten die ook in de andere deelgebieden hun territoria hebben, maar veelal zijn het soorten die alleen in Meermond gevonden zijn. De meest talrijke is de Winterkoning, met 10 territoria. Andere soorten die niet in de overige deelgebieden zijn gezien, en daardoor nog niet benoemd in dit artikel, zijn Heggenmus, Roodborst, Zanglijster, Tuinfluiter, Fitis, Staartmees, Boomkruiper, Kauw en Groenling.

Zoals gezegd is de binding tussen Meermond en boerderij minder sterk dan die tussen bos en boerderij. Door de beperkte overgangszone en andere soortensamenstelling. Niettemin is het interessant om te volgen hoe ook hier de vogelstand zich ontwikkelt en mogelijk relaties met het terrein van de boerderij kunnen worden gevonden.

Niet-broedende vogels

Een aantal vogelsoorten wordt regelmatig rond de boerderij gezien, maar lijkt het gebied (nog) niet te gebruiken om te broeden. Zo zagen we tijdens een zeer regenachtige ochtendtelling een aantal Watersnippen opvliegen van het land. Verder zijn jaarrond, vooral buiten het broedseizoen, veel ganzen op het land te vinden. De groep Canadese Ganzen en Soepganzen is opvallend, soms aangevuld met Grauwe Ganzen die pendelen tussen dit gebied en de weilanden in de polder Zuid-Schalkwijk. Bovendien zijn ook vaak grote aantallen meeuwen, Kieviten en Spreeuwen te zien, rustend of foeragerend op het weiland en aan de rand van het Spaarne. De Grote Zilverreiger is regelmatig te zien in de slootranden. Na een maaibeurt van het gras heeft later in het jaar ook een Lepelaar de weg naar de Herenboerderij weten te vinden. En hoewel de Tureluur en IJsvogel niet als broedvogel zijn

vastgesteld, zijn deze regelmatig te vinden rond de sloot die in verbinding staat met het Spaarne en de naastgelegen moeraszone. In de winter zijn groepjes Spreeuwen en vinkachtigen foeragerend op het land te zien. De bloemenstroken die in het voorjaar zijn ingezaaid om het insectenleven te stimuleren, zijn nu een mooie bron van voedsel voor deze vogels. Ook dat is weer een mooi voorbeeld van de manier waarop een andere manier van boeren de biodiversiteit kan stimuleren.

In de categorie zoogdieren is vooral de vos interessant. Deze is enkele keren gezien tijdens de tellingen. De vraag is welke rol deze rover speelt in het veranderende landschap. Zeker voor de vestiging van vogels in het open land zal dit zeker een factor van belang zijn.

Toekomst

Ook in het voorjaar van 2023 willen we de broedvogels weer gaan tellen. Uit bovenstaande blijkt dat er rondom een moderne boerderij zoals die van Herenboeren voldoende te beleven valt op vogelterrein. Daarbij zijn vogels natuurlijk slechts het topje van de ijsberg. Biodiversiteit behelst veel meer dan dat. De werkgroep natuur is van plan het inventariseren van de biodiversiteit op de boerderij verder uit te breiden. Voor vogels kan bijvoorbeeld ook in de winter geteld worden. Ook zijn er plannen voor de bouw van een (verhoogde) observatiepost, om zo het hele land te kunnen overzien. Wilde planten (sommige beter bekend als 'onkruid') zijn natuurlijk ook heel interessant om te volgen. Met inventarisatie van vlinders is al een start gemaakt tijdens de tuintelling in juli 2022. Maar ook andere insecten staan in het vizier. Als bestuivers en natuurlijke plaagbestrijders kunnen zij een belangrijke rol spelen in het boerenbestaan. Nog belangrijker in dat opzicht zijn alle organismen die we

BLOEMENSTROKEN tussen de gewassen bieden foerageergelegenheid voor insecten in de zomer en zaadetende vogels in de winter. Foto: Herenboeren

niet zien, onder de grond. Die biodiversiteit houdt de bodem gezond en vormt de basis onder de wekelijkse oogst. Vanuit Herenboeren Nederland is het verzoek tenminste de regenwormen te monitoren, maar we willen dieper in het ondergrondse leven duiken.

We gaan volgen hoe dit alles zich ontwikkelt, gekoppeld aan het veranderen de landgebruik en bijbehorende omstandigheden op de boerderij. Uiteraard is ook uitwisseling van ervaringen met Herenboerderijen elders in het land van belang. Niet alleen om te zien hoe het vogelleven zich daar ontplooit, maar ook hoe we die ontwikkeling positief kunnen beïnvloeden. We kunnen bijvoorbeeld denken aan nattere zones in

het weiland, grootschaliger wintervoedsel terreintjes et cetera. Daarbij moet altijd oog zijn voor het primaire doel van de boerderij: voedselproductie. Door slim combineren en her en der kleine aanpassingen te doen, kan de natuur hier meer ruimte krijgen dan in de gangbare landbouw. Zo ontwikkelt de Herenboerderij Heemstede zich hopelijk tot een moderne boerderij met oog voor alle biodiversiteit, met vogels voorop.

Bronvermelding

1. Groenboerenplan www.groenboerenplan.nl
2. www.herenboeren.nl
3. www.heemstede.herenboeren.nl
4. www.afvalzorg.nl/projecten/park-meermond/

Broedvogels Herenboerderij Heemstede

BMP telling 2023 afgerond

Na de eerste inventarisatie in 2022 is dit jaar de tweede broedvogeltelling uitgevoerd op en rond de Herenboerderij Heemstede. Een vergelijking kan worden gemaakt. De boerderij is volop in ontwikkeling. Er wordt steeds meer land in gebruik genomen, maar de natuur ('het onkruid') neemt het ook snel weer over. Al met al is het een interessante plek met veel ruimte voor biodiversiteit, waaronder veel vogels.

■ Martijn Los

De eerste broedvogeltelling van 2022 is uitgebreid beschreven in Fitis 59(1). Door de vele activiteiten in het gebied, biedt het landschap steeds wisselende kansen voor (broed)vogels. Voor de lange termijn wordt gewerkt aan een

plan om op structurele wijze een plek voor biodiversiteit op de boerderij te garanderen, bijvoorbeeld in de vorm van akkerranden, houtwallen, wintervoedselveldjes, aangepast maaibeheer en dergelijke. Ook monitoring van

De vijf **JONGE SPERWERS** in Meermond na het ringen. Foto: Christophe Reijman

diverse vormen van biodiversiteit wordt steeds verder opgezet. In dit artikel worden kort de broedvogeltellingen van 2022 en 2023 met elkaar vergeleken.

Spectaculaire toename?

Het totaal aantal territoria in het volledige telgebied ligt in 2023 significant hoger (ruim 1,5 keer) dan in 2022 (zie tabel 1). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een enorme stijging van territoria in deelgebied Hageveld en in mindere mate in deelgebied Boerderij. Het aantal territoria in Meermond is min of meer gelijk gebleven (103 in 2023 versus 98 in 2022). Een meer uitgebreide beschrijving van de deelgebieden Boerderij, Hageveld en Meermond is te vinden in het artikel over de telling van 2022 in Fitis 59(1).

Ondanks enige overlap in de tellers, is

in 2022 grotendeels door anderen geteld dan in 2023. Dit zou een verschil tussen de tellingen kunnen verklaren. De stabiliteit van de telling in Meermond (vergelijkbare aantallen in 2022 en 2023) geeft echter een goede indicatie voor de betrouwbaarheid. In dat deelgebied lijkt geen sprake te zijn van een 'waarnemerseffect' door de wisseling van tellers.

De toename in het deelgebied Boerderij (van 28 territoria in 2022 naar 48 in 2023) is mogelijk te verklaren door een meer intensieve manier van tellen. In tegenstelling tot 2022 is in 2023 ook bij elke telling een ronde gelopen over het weiland. In 2022 zijn deze tellingen alleen gedaan met een telescoop vanaf de rand van het gebied. Bovendien is in 2023 ook steeds geteld langs de akkers aan de zuidwestkant van de boerderij. Dit heeft vooral in de randen van het gebied een aantal extra territoria opgeleverd.

Het overgrote deel van het verschil zit in deelgebied Hageveld. Dit lijkt in 2022 om onbekende redenen significant te zijn onderteld. Waar in 2022 slechts 8 territoria in dit deelgebied werden vastgesteld, gaat het in 2023 om 58 territoria. Dit ligt ook meer in lijn met de verwachting voor dit stuk bos, waarin met name de kleinere zangvogels heel goed vertegenwoordigd zijn. De oorzaak van de ondertelling in 2022 is niet direct duidelijk. Mogelijk lag de focus van de tellingen in het eerste jaar vooral op Meermond en de Boerderij. Hopelijk gaan toekomstige tellingen een meer stabiel beeld geven.

Verdwenen

Over de toe- en afname van soorten is nog weinig te zeggen, aangezien het slechts twee jaren betreft en door de onverklaarde verschillen in het deelgebied Hageveld. Het is wel interessant te kijken naar soorten die tussen 2022 en

Tabel 1. Resultaten BMP Herenboeren Heemstede 2023

Soort	Aantal territoria 2023				Verschil t.o.v. 2022
	Totaal	Boerderij	Hageveld	Meermond	
Fuut	1	0	0	1	1
Grauwe Gans	2	1	0	1	1
Soepgans	3	2	0	1	-1
Grote Canadese Gans	1	1	0	0	-1
Nijlgans	1	1	0	0	0
Krakeend	4	3	0	1	3
Wilde Eend	5	3	2	0	-1
Soepeend	2	2	0	0	2
Sperwer	1	0	0	1	1
Buizerd	1	0	1	0	0
Torenvalk	1	0	0	1	1
Fazant	0	0	0	0	-1
Waterral	1	0	0	1	-1
Waterhoen	4	2	1	1	3
Meerkoet	6	4	2	0	2
Scholekster	1	1	0	0	1
Kievit	1	1	0	0	0
Kokmeeuw	0	0	0	0	-1
Zilvermeeuw	0	0	0	0	-1
Holenduif	1	0	1	0	1
Houtduif	9	1	2	6	3
Halsbandparkiet	3	0	2	1	2
Koekoek	1	0	0	1	0
Bosuil	1	0	1	0	1
Groene Specht	1	0	1	0	0
Grote Bonte Specht	4	0	2	2	0
Witte Kwikstaart	1	1	0	0	0
Winterkoning	19	3	5	11	9
Heggenmus	5	1	1	3	2
Roodborst	10	1	4	5	7
Nachtegaal	2	0	0	2	-1
Roodborsttapuit	1	0	0	1	1
Merel	12	3	4	5	2
Zanglijster	4	0	1	3	2
Bosrietzanger	1	0	0	1	1
Kleine Karekiet	6	2	0	4	-1
Grasmus	0	0	0	0	-1
Tuinfluitier	0	0	0	0	-1
Zwartkop	12	3	3	6	5
Tijftjaf	15	1	3	11	6
Fitis	3	0	0	3	0
Goudhaan	0	0	0	0	-1
Staartmees	1	0	0	1	-1
Pimpelmees	15	1	6	8	6
Koolmees	12	2	4	6	7
Boomklever	1	0	1	0	1
Boomkruiper	5	0	4	1	4
Gaai	2	0	1	1	2
Ekster	4	1	0	3	0
Kauw	3	0	2	1	2
Zwarte Kraai	5	2	2	1	2
Vink	2	0	2	0	-2
Groenling	8	3	0	5	4
Putter	4	2	0	2	4
Kneu	1	0	0	1	1
49 soorten	209	48	58	103	75

2023 helemaal zijn verdwenen (wel gezien in 2022, niet in 2023) of verschenen (niet gezien in 2022, wel in 2023). De meest opvallende verdwijners zijn de Kokmeeuw en de Zilvermeeuw. In 2022 kregen deze nog een territorium toebedeeld op het terrein van de waterzuivering. Er is echter geen indicatie dat er op of nabij deze locatie ook daadwerkelijk gebroed wordt, wat verklaart waarom deze territoria in 2023 niet opnieuw zijn ingetekend. Bovendien vonden in 2023 werkzaamheden plaats op het terrein van de waterzuivering, waardoor het aantal aanwezige (foeragerende) meeuwen een stuk lager leek te liggen. Ook de Fazant liet zich in 2023 onvoldoende zien (slechts één keer tijdens een telling, zonder zang/balts) om een territorium toebedeeld te krijgen. De Goudhaan is als broedvogel verdwenen uit het deelgebied Hageveld, mogelijk als gevolg van snoeiwerkzaamheden aan de naaldboom waarin de vogel zich in 2022 ophield. Ook Tuinfluiter en Grasmus zijn in 2023 niet meer gezien of gehoord.

Verschenen

Aan het nieuwkomersfront was het dringen geblazen in 2023. De meest in het oog springende nieuwe soorten zijn rovers: Torenvalk, Sperwer en Bosuil. Tenminste drie jonge Bosuilen zijn luid roepend in Hageveld aangetroffen tijdens een avondtelling. In Meermond broedde een paartje Sperwer, wat vijf jongen heeft opgeleverd. Deze vijf zijn begin juli geringd door de Werkgroep Roofvogels Rijnland (zie afbeelding). Ook een paartje Torenvalk was regelmatig aanwezig, al is niet duidelijk of er daadwerkelijk gebroed is in Meermond. De torenvalkenkast is daar dit jaar in ieder geval niet voor gebruikt. In Hageveld werden verder ook Boomklever (roepend aan het begin van het seizoen), Holenduif (fanatiek zingend

vanaf half april tot het eind van de tellingen in juni) en Gaai nieuw gevonden in 2023. Watervogels zijn door de onoverzichtelijkheid van het gebied wat lastig te inventariseren. In 2023 werd in ieder geval een nest van de Fuut aangetroffen in het Spaarne aan de rand van Meermond. Soepeend is in 2022 waarschijnlijk over het hoofd gezien en verscheen in 2023 met twee territoria. Een paar Scholeksters gebruikt het land van de boerderij als foerageergebied. Broeden doen zij zeer waarschijnlijk op platte daken in Heemstede, iets ten noorden van de boerderij. In Meermond tenslotte werden Putter en Kneu verwelkomd als nieuwkomer.

Toekomst

Het telgebied is eigenlijk wat te groot en lastig te overzien om een volledig beeld te krijgen van de broedvogelpopulatie. Met name in Meermond en op het land van de boerderij zullen daardoor sommige delen minder goed geïnventariseerd zijn. Dit zou kunnen worden opgelost door de telinspanning te vergroten, bijvoorbeeld door het gebied in twee te delen (Meermond en Boerderij/Hageveld). Voorlopig zijn hiervoor nog geen plannen en wordt voor 2024 dezelfde opzet als het afgelopen jaar voorzien.

Zoals beschreven zaten er al opvallende verschillen tussen de eerste telling in 2022 en het vervolg in 2023. Vanaf 2024 wordt hopelijk een meer consistent beeld gevonden en kunnen we op termijn ook langjarige ontwikkelingen gaan volgen. Ondertussen blijft de Herenboerderij natuurlijk volop in bedrijf als voorbeeld voor toekomstbestendige natuurinclusieve landbouw.

Bronvermelding

Los, M. (2023) Vogels op een moderne boerderij. Fitis, 59(1), 28-35